

Vallhunden – en ovärderlig medhjälpare

Många har kanske hört talats om vallhundar, men vad betyder det i realiteten att ha en? Vilka nyttoområden finns det och vad krävs det egentligen?

Att ha en arbetande vallhund på gården skulle kunna beskrivas som att ha en arbetskamrat som aldrig klagar, som kan göra saker som du själv aldrig skulle klara av ens med hjälp, som känner och läser av dina djur bättre än du själv kan, som snabbt kan tala om vad som är fel, som verkar kunna vara på flera ställen samtidigt och aldrig tröttnar.

I England säger de att en Border Collie gör 12 mans jobb. Det är nog fullkomligt realistiskt uppe på bergen när man ska samla ihop djuren. I Sverige har vi inte så många berg, vi arbetar med djuren på andra sätt, ofta med mer närkontakt. Det innebär också andra problem, fåren är tamare och inte är lika rädda för folk. Därför handlar en svensk vallhunds uppgifter också om att driva och hålla bort djuren i olika situationer. På begränsade ytor, som vid vinterutfodring, kan detta vara en mycket stor tillgång.

Med en bra vallhund är det egentligen endast fantasin som begränsar användningen av hunden. Att gå ut på ett bete och fånga in ett enstaka lamm eller en tacka för medicinering är snart överstökad om du har en vältränad hund vid din sida. Man kan samla ihop och flytta djuren utefter vägar utan problem. Hunden kan hålla borta djuren vid kraftfoderutfodring och skydda sin förare mot elaka baggar. Hunden är ovärderlig i hanteringsfällan, djuren flyter i en jämn ström genom tex vågburen.

En annan viktig fördel som det sällan pratas om, är hundens värde som hälsokontrollant. Om ett djur inte mår bra reagerar det annorlunda i kontakten med din fyrbenta arbetskamrat. På det sättet kan du tidigare upptäcka om en tacka är i dålig kondition.

Valp eller tränad hund?

Om man ska skaffa sig en vallhund är det lättare om man har haft hund innan, men det absolut viktigaste är att man har tid och

början. Man slipper att lära sig rida på en oinriden häst, så att säga.

Om du ändå väljer att köpa valp, vilket många gör, ska du ta emot så mycket råd du kan från folk som har erfarenhet av vallhundar. Det är mycket du behöver lära dig för att förstå dig på din blivande arbetspartner. Vallningsegenskaperna att läsa av djuren, sättet att röra sig runt djuren, koncentrationen, mod, pondus, motor och mycket mer är helt och hållet beroende på generna som skickas med hunden. Ingen hund är den andra lik och variationen på arbetssätt, och därmed träningsmetoder, är oändliga.

Det är också viktigt att hunden passar förarens sätt att vara. Genom att titta på föräldradjuren kan man få en uppfattning om hur valpen troligtvis kommer att bli, men det krävs kunskap för att veta vad man ska titta efter! Vänd dig till Svenska Vallhundsklubben för att få råd och hjälp. Det finns många engagerade människor ute i klubbarna som gärna hjälper till.

Rasval

I Sverige finns två raser som används i praktisk djurhantering, Border Collie och Working Kelpie. Border Collie är klart vanligast. Svenska Vallhundsklubben (SVaK), som är rasklubb för Border Collie, har ett avtal med SKK (Svenska Kennelklubben) att valpar endast får registreras om föräldrarna har klarat av ett vallhundsprov och därmed blivit Godkänd Vallhund. Att köpa en SKK-registrerad Border Collie är alltså en garanti för att föräldrarna har en dokumenterad vallningsförmåga. Noteras bör dock att klassificeringen Godkänd

Vallhund visserligen fungerar som en avelspär, men de flesta tycker att föräldradjuren ska ha visat sig ute på flera tävlingar för att visa att de klarar av att arbeta under olika förhållanden. En avelshund ska visa att den är stabil i sitt arbetssätt och fungerar bra även i okända situationer.

Kostnad

Det rekommenderade grundpriset för en

En bra vallhund revolutionerar arbetet på gården.
Foto: Annika Pettersson.

intresse för att ha hund. Att skaffa en vallhund är ett beslut som bör planeras noggrant. Det viktigaste valet en nybörjare bör betänka är, ska man köpa en valp eller en tränad hund? Att köpa en tränad hund har många fördelar: Du vet vad du får - alla valpar växer inte upp till dugliga arbetshundar. Om du köper en tränad hund har den också ett visst mått av tolerans mot alla nybörjarfel som du oundvikligen gör i

Dan Morriseys hund Flash gör bär skäl för namnet. Border Collies förutseende och blixtnabba reaktioner förebygger incidenter ofta innan de har hänt. Foto: Ylva Holgersson.

Border Collievalp är 6 500 kronor. Det priset justeras uppåt beroende på föräldrarnas vallningsmeriter. En tränad hund kostar 15-20 000 kronor eller mer beroende på hur bra den är. Oavsett vilket man väljer så kan hunden ingå i företaget, vilket innebär att kostnaderna är avdragsgilla. Och precis som med det mesta lönar det sig sällan att snåla på inköpskostnaden, du får det du betalar för. En billig hund som bara fungerar "lite" är ingen realitet, precis som en traktor som bara fungerar lite inte är till någon större nytta. Föreställ dig en traktor som bara kan köra rakt fram, eller bara svänga åt höger.

Lydnadskurs – vallningskurs

När du har köpt din valp eller tränade hund rekommenderas att du tar kontakt med den lokalklubb i SVaK som finns nära dig. Det finns 27 lokalklubbar över hela landet. Alla håller vallningskurser och de flesta erbjuder även lydnadskurser för valpar. På lydnadskursen lägger man grunden till den relation och lydnad som sedan behövs i arbetet, vilket är mycket viktigt. Vallningskurserna brukar startas på våren och pågå under sommarhalvåret. Kom ihåg att det är den som ska arbeta med hunden som ska gå dessa kurser, just eftersom de är förberedelser och hjälp till ett framtida samarbete. Ju mer tid du lägger på valpen det första året, desto mindre tid behöver du ägna dig åt att hålla ordning på hunden resterande år. När du fått ett bra samarbete, och lydnaden och uppförandet fungerar, kommer hunden enbart att vara en tillgång resten av livet. När hunden är färdigtränad kan också andra använda hunden i arbetet med djuren. När vallhundsträningen har kommit en bit på vägen kan någon annan i familjen också arbeta med hunden på annat vis om intresse finns för det.

På vallningskurserna, som oftast startar på våren, arbetar man i början med hunden tillsammans med instruktören. Efter ett antal gånger kan man sedan börja träna hemma på en mindre flock djur. Träningen tar bara ca 10-15 minuter, men bör göras minst 3-4 gånger i veckan. Om hunden är ett år när den börjar tränas, kan den användas till enklare sysslor redan på hösten. Färdigtränad är den inte förrän ett år senare, om du har tränat flitigt.

Även om du köper en tränad hund rekommenderas att du går en vallhundskurs, för även om hunden redan kan valla så kan ju faktiskt inte du det! Lär dig så att du kan få ut det mesta av hundens kunskaper, det är en klar investering.

Boende

Mina egna hundar står i hundgård på dagarna och sover inne på nätterna. Tyvärr är jag dålig på att sysselsätta dem när de inte arbetar. Det har de dock vant sig vid och är helt nöjda med att få rastas i en tom hage, följa med på en biltur ibland och därutöver sova på hallgolvet. Men en hundgård är ett måste, Border Collies som springer lösa skaffar sig gärna andra intressen som inte alltid överensstämmer med ägarens önskemål, t ex bilvallning eller annat otyg. Dessutom inverkar det menligt på samarbetet om hunden blir för självständig. Jag vill att mina hundar ska vara beroende av mig och se mig som den som tar initiativ till de intressanta sakerna i livet.

Avslutningsvis en liten anekdot för att illustrera hur en vallhund kan komma väl till pass:

I höstas hade slaktbilschauffören bestämt med mig att han skulle komma sent på söndag eftermiddag och hämta slaktlam-

men och utslagstackorna. Eftersom jag visste att de då skulle få stå över natt på slakteriet, bestämde jag att de skulle få beta så länge som möjligt och därför sorterades ut alldeles innan lastbilen kom. Söndag förmiddag ringde han och sa "Jag kommer om 20 minuter"! Då befann jag mig mitt inne i skogen tillsammans med ett gäng ungtackor som hade varit på sommarbete 3 km hemifrån. Transporten hem gick närmaste vägen genom skogen. Där stod jag och pratade i mobiltelefonen medan min Border Collie Hope fortsatte sitt arbete att ta hem djuren.

Det var bara att gilla läget och gå lite snabbare. När jag kom hem stoppade vi undan ungtackorna och gick in till tackflocken. Hope tryckte upp alla tackorna mot en grind i stora hagen. Jag slängde ut de tackor som jag markerat till utslag och fick upp dem på slaktbilen direkt när han kom. Sedan gick vi in i lammhagen, tog in lammen i hanteringsfällan och genom rännan. Hope såg till att lammen flöt genom hanteringsanläggningen i en jämn ström och sorteringsgrinden gjorde att det var snabbt gjort att dela av lammen och därefter köra upp även dem på slaktbilen. Hela besöket hade gått i rekordfart. När jag stod där och sorterade sa chauffören: En fantastisk sak det där! Vilket jag naturligtvis instämde i... Efteråt var jag för säkerhets skull tvungen att kolla vad det var han var så imponerad av. Jo, sorteringsgrinden. Jaja, man kan inte imponera på alla.

*Anna Christiernin,
medlem i Svenska Vallhundklubben*